

UPPSALA
UNIVERSITET

Tidiga insatser i förskolan: lovande exempel på samverkan mellan förskola och habilitering

Ingrid Olsson, docent i pedagogik, fil dr i psykologi, lektor i didaktik
med inriktning mot förskolan

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier
Uppsala universitet

Kontakt: ingrid.olsson@edu.uu.se

UPPSALA
UNIVERSITET

Upplägg på presentationen

Reflektioner kring hur förskolor och habilitering kan samverka kring tidiga insatser för barn med autism

- en fallstudie av lovande exempel på samverkan över yrkesgränser
- ett pågående projekt om inflytelserik forskning om autism och inkludering
- frågestund i slutet

UPPSALA
UNIVERSITET

Vad jag kommer att beskriva

- Samverkan över yrkesgränser kan bidra till att stötta barn med autism
- Samverkan underlättas av kunskap, planering och önskan att samarbeta
- Barn med autism kan behöva att förskolan gör mera och på andra sätt
- Tidigt stöd kan vara viktigt för barn med autism
- Forskning ger kunskap om effektiva arbetssätt
- Tyvärr saknas ofta kunskap i många förskolor

UPPSALA
UNIVERSITET

Autism

- Autismspektrumdiagnos (autism) – en diagnos som rymmer många olika sätt att fungera
- Säg gärna till om du vill höra mer om autism eller om förskolors verksamhet

UPPSALA
UNIVERSITET

Fallstudie av lovande exempel

Fallstudien gjordes av:

professor Lise Roll-Pettersson, Stockholms universitet,
ass. professor Shahla Ala'i-Rosales, University of North Texas,
docent Ingrid Olsson, Uppsala universitet

UPPSALA
UNIVERSITET

Övergripande mål med fallstudien

- Bygga en bro mellan praktik och forskning.
- Undersöka hur samarbete mellan förskola, habilitering och föräldrar kan läggas upp när barn får mångsidiga insatser.
- Förstå möjligheter och hinder för implementering av mångsidiga insatser i svensk förskola.

UPPSALA
UNIVERSITET

Vad är mångsidiga insatser?

- Grund i tillämpad beteendeanalys.
- Börja insatsen tidigt, helst före fyra års ålder.
- Arbeta intensivt, helst både i förskolan och i hemmet.
- Anpassa insatsen till det individuella barnet.
- Arbeta systematiskt och med noggrann planering.
- Arbetet ska helst ske i den ordinarie barngruppen men måste inte det.

Mål är bl.a. att "lära sig att lära", t.ex. genom observation samt att vidmakthålla och generalisera kunskaper

UPPSALA
UNIVERSITET

Hur gjorde vi fallstudien? Forskningsmetod

- etnografisk ansats med ”grounded theory” respektive ”tematisk analys”
- pågick under ett år
- två olika habiliteringar
- följde två 5-åriga pojkar med autism vid två olika kommunala förskolor
- redan före fallstudien fick pojkarna mångsidiga insatser
- valde lovande exempel

UPPSALA
UNIVERSITET

Vi samlade in olika sorters material

- skriftlig information,
- observationer av vad som skedde vid förskolorna, vid möten mellan vårdnadshavare och personal vid förskola och habilitering samt vid en fortbildning vid habilitering för personal vid förskola,
- intervjuer med pedagoger, habiliteringspersonal, specialpedagoger, personal som arbetar centralt inom kommunen och vårdnadshavare.

UPPSALA
UNIVERSITET

Teoretiska perspektiv

Materialet har vi sedan analyserat utifrån två olika teorier för att förstå samverkan mellan förskola och habilitering.

1: Implementeringsteori

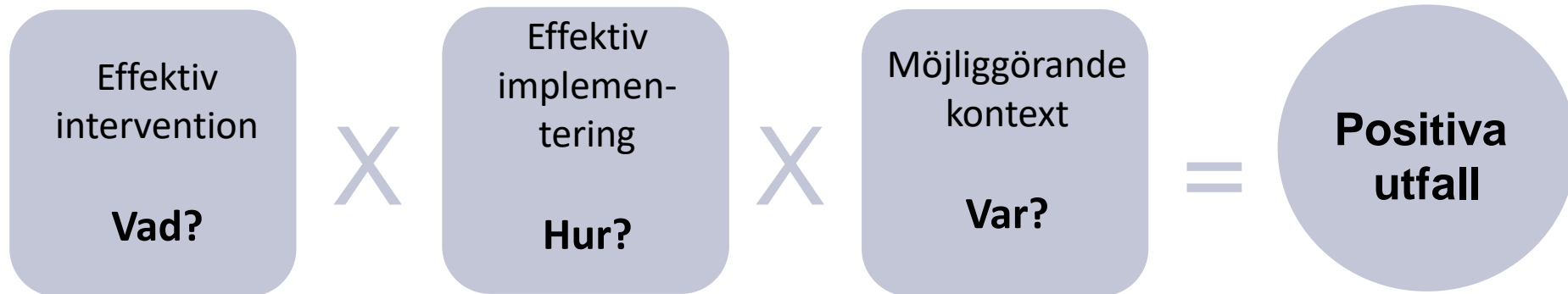
2: Didaktisk teori

1. Hur kan implementeringsteori användas?

Teoretisk modell som vi utgick från:

”Active Implementation Formula” (Metz, 2016)

UPPSALA
UNIVERSITET

2. Hur kan didaktisk teori användas?

Teoretisk modell som vi utgick från:

”Den didaktiska triangeln” (bl.a. Zierer, 2015)

Tre ”hörnstenar” att använda för att reflektera kring undervisning:

- barnet (eleven)
- pedagogen
- Innehållet

UPPSALA
UNIVERSITET

Förskolechef

Ursprunglig
kunskap

Interorganisatoriska möten,
motsättningar, värderingar

Hur väl
mångsidiga
insatser
implementeras

Fortsatt utveckling av
kompetens genom
handledning

Indirekt påverkan

Resultat

Hur kan resultatet förstås med hjälp av implementeringsteori?

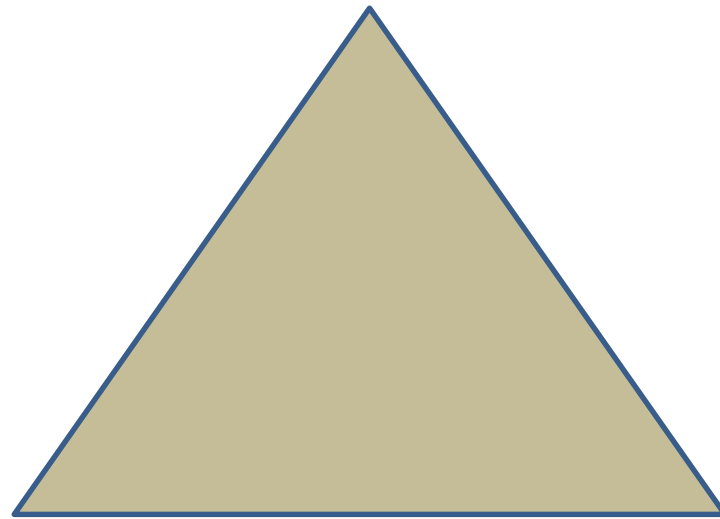
Betydelse av samverkan för implementering av mångsidiga insatser i förskolan

UPPSALA
UNIVERSITET

Hur kan resultatet förstås med hjälp av didaktisk teori?

INNEHÅLL
Generellt och specifikt

BARN

Hur barnet lär sig,
lärande i relation till
generella och
specifika utmaningar

PEDAGOG

Gemensamt och
specifikt, kompetens,
attityder

UPPSALA
UNIVERSITET

Vad betyder dessa resultat?

- Modellerna tydliggör aspekter att tänka på vid samverkan mellan förskolor, habiliteringar och vårdnadshavare.
- Resultatet visar vikten av att pedagoger har forskningsbaserad kompetens om autism och om arbetssätt.
- Kunskap om autism och om arbetssätt kan bidra till att barn lär sig och utvecklas på sätt som barn har nytta av resten av livet.
- En frihet för förskolor vad gäller arbete med barn med autism kan innebära risker för barn – dilemma att fundera över.

UPPSALA
UNIVERSITET

Slutsatser om samverkan – ett sätt att utveckla pedagogiskt arbete

- Det pedagogiska innehållet i förskolorna för dessa barn påverkades av samverkan.
- Tillgång till kontinuerlig samverkan kan bidra till att förskolor arbetar på effektiva sätt.
- Personal vid habilitering behöver också kunskap om förskolor.
- Flexibilitet underlättar.
- Exempel: Pedagogerna enades om mål och arbetssätt i förskolan tillsammans med vårdnadshavare och handledare vid habilitering.

UPPSALA
UNIVERSITET

Exempel på ett hinder för samverkan: olika organisationer har olika uppdrag och kulturer

“Inom habiliteringen har de ett visst sätt att uttrycka sig och förskolan har ett annat ... Det skulle vara mycket lättare för dem [habilitering], tror jag, att få med sig förskolorna om de hade ett annat sätt att uttrycka sig.” (Specialpedagog)

“Man tycker att det här sättet att jobba på, går lite tvärtemot det vanliga förskolearbetet och det är det som blir problematiskt. Bland personal i allmänhet så är det ju alltid att man får höra att det är hunddressyr. ... Från folk som inte vet.” (Specialpedagog).

UPPSALA
UNIVERSITET

Tips! Mötas på förskolan

- Personal vid habilitering ger råd men har liten möjlighet att följa upp.
- Det är lättare att följa råd som är anpassade till den aktuella förskolans miljö.
- Personal vid habilitering får mer insyn i förskolan.

Pedagog i förskolan berättar:

“Tom (pojke med autism) försökte få kontakt med en annan pojke som han lekte parallellt bredvid. Jag brukade ge muntliga instruktioner till Tom att titta på den andra pojken under ett sådant spel. Lena (handledare från habilitering) märkte att de muntliga instruktionerna störde leken. Lena föreslog att jag istället diskret skulle pröva att peka på den andra pojken, så att Tom själv kunde ta initiativ. Rådet att peka fungerade så mycket bättre och de två pojkarna kunde nu faktiskt leka i nästan en timme.”

UPPSALA
UNIVERSITET

Samarbete *inom* förskolan behövs också

“Jag jobbar lite vid sidan av och det är ju en nackdel. Jag är inte med i personalgruppen och diskuterar, är aldrig med på reflektionstiden eller veckoplaneringen. Man räknas med- men ändå inte. Det låter väldigt kryptiskt men det är en tuff situation.” (Pedagog i förskolan)

“Jag känner att jag är alltid i vägen. Var jag än är så är det någon annan som vill komma in.” (Pedagog i förskolan)

UPPSALA
UNIVERSITET

Vårdnadshavare är också nöjda med förskolans arbete

“Jag tycker att han har gått framåt jättemycket i alla delar. Både att han har blivit en lugnare och harmoniskare människa och att han har lättare för att handskas med svårigheter och motgångar och har lättare med övergångarna i rutiner och sådär.” (Vårdnadshavare)

Om förskolan inte hade arbetat mångsidigt:

“Naturligtvis hade inte gått framåt så här mycket...Han hade säkert gått framåt på vissa grejer, men inte i det sociala och kommunikationen. Det hade han inte. Han måste ju lära sig det. Det är ju ingenting som bara kommer.” (Vårdnadshavare)

Hur kan resultaten fallstudien användas?

Tänk på att fallstudie och arbetssätt inte fungerar lika för alla barn.

Resultatet stödjer och synliggör:

- olika aspekter att ta hänsyn till för att bygga upp och underlätta samverkan mellan yrkesgrupper,
- att olika yrkesgrupper bör ta del av varandras kunskap,
- att pedagoger i förskolor behöver kunskap om autism och om möjliga arbetssätt,
- att habilitering behöver kunskap om förskolans verksamhet,
- olika aspekter att ta hänsyn till när arbetssätt genomförs i förskolor,
- olika aspekter att ta hänsyn till för att öka inkludering av barn med autism i förskolor.

UPPSALA
UNIVERSITET

Slutsats

För optimalt stöd till barn med autism i förskolan behövs kunskap, en vilja att ge stödet och väl fungerande samarbeten.

UPPSALA
UNIVERSITET

Forskning om utbildning – en kartläggning och analys av forskningslandskap

SMART: Systematic Mapping and Analysis of Research Topographies
(bl.a. Nilholm, 2017)

- Projektledare: professor Claes Nilholm, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet.
- Ett arbetssätt för att genomföra reflekterande forskningsöversikter.
- Kartlägger och analyserar forskning som ofta citeras av andra forskare. Vad uppmärksammas? Vad uppmärksammas inte? Hur kan forskningen bidra till att utveckla samhället?
- Ett exempel: Forskning om inkludering av elever med autism.

Vill du veta mera? Besök gärna projektets hemsida:

<https://www.edu.uu.se/forskning/pedagogik/ps/smart/>

UPPSALA
UNIVERSITET

Referenser

- Metz, A. (2016). *Practice profiles: A process for capturing evidence and operationalizing innovations. National Implementation Research Network White Paper*. Chapel Hill: The University of North Carolina. National Implementation Research Network.
- Nilholm, C. (2017). *SMART – ett sätt att göra forskningsöversikter*. Lund: Studentlitteratur
- Olsson, I. och Roll-Pettersson, L. (2020). A didactic perspective on negotiations and collaborations between different actors within the Swedish support system: Children with autism spectrum disorders included in community-based preschool settings. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6(1), 58-68, DOI: 10.1080/20020317.2020.1711561.
- Roll-Pettersson, L., Olsson, I. och Ala'i-Rosales, S. (2016). Bridging the research to practice gap: A case study approach to understanding EIBI supports and barriers in Swedish preschools. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(2), 317-336.
- Zierer, K. (2015). Educational expertise: The concept of 'mind frames' as an integrative model for professionalisation in teaching. *Oxford Review of Education*, 41(6), 782–798.

UPPSALA
UNIVERSITET

TACK FÖR ATT DU LYSSNADE!

Välkommen att ställa frågor eller berätta något!

